

International Journal of Social Sciences

ISSN: 2587-2591

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.9.11>

Volume 5/2 Fall

2021 p. 188-200

BAŞLANGIÇTAN GÜNÜMÜZE BULGAR ÖYKÜ SANATI

BULGARIAN STROY ART FROM ITS BEGINNING TO THE PRESENT

Zeynep ZAFER*

ORCID ID: 0000-0002-3280-1748

ÖZ

Yeni Bulgar nesrinin ilk adımları, Rus ve Avrupa romanının altın dönemini yaşadığı 19. yüzyılda atılır. Düz yazı türleriyle paralel gelişen çağdaş anlamda Bulgar öykü sanatı, Batı ve bazı Slav öykücülüğünden farklı olarak oldukça geç ortaya çıkar. Buna rağmen hızlı bir gelişme gösterir ve dünyanın ilgisini çekecek kadar değerli örnekler verir.

Makalenin amacı bu sanatın dönemlerini özetleyerek, öykü alanında büyük katkıları olan başlıca öykü yazarından ve en önemli yapıtlarından kısaca söz ederek Bulgar öykü sanatının kısa tarihçesini sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: *Bulgar Öyküsü, Kısa Öykü, Milli, Totaliter, Postmodern.*

ABSTRACT

The start of the new Bulgarian prose dates back to the 19th century when the Russian and the European novels were in their golden periods. Unlike Western and Slavic storytelling, Bulgarian storytelling, which developed in parallel with the prose genres, emerges quite late. Despite this

---

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Bulgar Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, e-posta: zzafer@ankara.edu.tr.

fact, it shows a rapid development and some of its examples attract readers from all over the world.

The article aims to present the periods of the Bulgarian story art by summarizing its periods and discussing the Bulgarian story writer and the works which greatly contributed to the art of storytelling.

Key Words: *Bulgarian Story, Short Story, National, Totalitarian, Postmodern.*

Roman, dünya edebiyatında uzun tarihe sahip ve ön plana çıkan bir düzyazı türüdür. Romanın geniş anlatım çerçevesinde sunduğu toplumdaki farklı ilişkileri, zamanın karakterlerini ve şahsiyetlerini, tarihi kişilikleri, büyük düşünceleri, hayalleri ve hayal kırıklıklarını, kaybedilen umutları, insanoğlunu ilgilendiren büyük sorunları işlemek mümkündür. Öyküler ise dünyanın ve hayatın çok küçük parçalarını yansıtır. Bir hadise, şahsi bir durum, sıra dışı bir olay öykünün malzemesini oluşturabilir. Geç ortaya çıkmış yeni Bulgar edebiyatında en iyi gelişmiş ve en yaygın düzyazı türü öyküdür.

Yeni Bulgar nesrinin ilk adımları, Rus ve Avrupa romanının altın dönemini yaşadığı yıllarda atılır. Düz yazı türleriyle paralel gelişen çağdaş anlamda Bulgar öykü sanatı, Batı ve bazı Slav öykülerinden farklı olarak oldukça geç ortaya çıkar. Vasil Drumev'e (1841–1901) ait Talihsiz Sülale (Нещастна фамилия, 1860) adlı ilk uzun öyküsünün (повест) yayımlandığı dönemde başka edebiyatlardan yapılan az sayıda çeviri ve uyarlamalar yaygındır. Duygusallığı ile dikkat çeken uyarlamalar olduğu gibi Vasil Drumev'e ait söz konusu uzun öykü de gerçek hayattan ve doğallıktan uzaktır. Osmanlı sistemini eleştirel bir dille ele alındığı ilk uyarlamalar veya konu itibarıyla nispeten özgün uzun öykülerin sunduğu hadiseler inandırıcı değildir. Döneme ait eserler tarz ve konu itibarıyla halk edebiyatına yakın olup sanatsal açıdan değer taşımaz. Bulgar yazı dilinin oluşmamış olmasına bağlı olarak halk dilinde, farklı lehçelerde kaleme alınmış olması ve çok sayıda Türkçe sözcük içermesi, ortaya konulan eserlerin önemli özelliklerindedir.

19. Yüzyılın İkinci Yarısında Bulgar Öyküsü

Yeni Bulgar öykü sanatı, Lyuben Karavelov (1834–1879) tarafından kaleme alınan ve sonraki yazarlara model oluşturan, ancak günümüzdeki ölçüt ve anlayışından farklı uzun öykü (повест) örnekleriyle 19. yüzyılın ikinci yarısında başlar. Yazarın Eski Bulgarlar (Българи от старо време), Насі Нічо (Хаджи Ничо), Zengin Fukara (Богатият сиромаш), Anasının Kuzusu (Мамино детенце) başlıklı örnekleriyle temelini attığı uzun öykü tarzı, Bulgar edebiyat geleneğine kalıcı bir biçimde yerleşir ve etkisi 20. yüzyılın ilk yıllarına kadar sürer. Çağdaş anlam, konu ve biçim itibarıyla günümüz öykülerinden farklı olmalarına rağmen öykü (разказ) veya kısa öykü (къс разказ) türünün ilk örneklerinin de Lyuben Karavelov'a ait olduğunu belirtmek lazım.

Uzun öykü geleneğinde yetişen ikinci Bulgar yazar İvan Vazov'un (1850–1921) bazı kısa öyküleri, Lyuben Karavelov örneklerine benzer ve birbirlerinden zor ayırt edilebilir. Bu gelenek; Todor Vlaykov (1865–1943), Mihalaki Georgiyev (1854–1916), Georgi Kirkov (1867–1919), hatta Anton Straşimirov (1872–1937) ve Petko Todorov'a (1879–1916) kadar devam eder.

1890'lı yıllarda İvan Vazov ve Aleko Konstantinov (1863–1997) gibi kalemler öykü alanında önemli adımlar atar. İvan Vazov, kalemiyle geçinen, hemen hemen tüm edebi türlerde eser veren, çok üretken, yeni Bulgar edebiyatının en önemli kurucusudur ve ilk profesyonel yazar unvanına sahiptir. Bunun yanı sıra Bulgar kimliğini yüceltmek amacıyla pek çok eserinde yer alan olumsuz Türk imajının Bulgar halkı arasında yayılmasında bilinçli olarak rol oynayan, nefretini gizleme ihtiyacını duymayan bir kalem olarak dikkat çeker. İvan Vazov birçok eserini Uzun ve Kısa Öyküler (Повести и разкази) adlı üç ciltte yayımlar (1891–1893). Bazı öyküleri Görülen ve Duyulan (Видено и чуто, 1901) ve Rengârenk Dünya (Пътър свят, 1902), iki ciltlik Çizgiler ve Renkler (Драски и шарки, 1903-1905) vb. antolojilerde yer alır. Bu alandaki üretkenliği hayatının sonuna kadar devam eder. Milliyetçi duygularla yazdığı eserleri romantizmin etkisindedir, sosyal içerikli en iyi kısa öyküleri ise gerçekçiliği ile ön plana çıkar. Bulgar kısa öykü sanatına önemli özellikler kazandıran, bu sanatı çağdaş ve yeni öykü kriterlerine yakınlaştıran bir yazar olarak değerlendirilir. Sosyal içerikli olmayan birçok tarihî ve millî konuyla Bulgar kimliğinin

üstünlüğü vurgulanır. Yazarın Türklere olan olumsuz yaklaşımı dolayısıyla, öyküleri birkaç istisna dışında Türkçeye çevrilmemiştir.

Kısa ömründe sadece iki eserini yayımlayabilen hukukçu ve aydın Aleko Konstantinov, başkasına yönelik düzenlenen siyasi suikast sonucunda hayatını kaybeder. Gazetelerde güncel sosyal ve siyasi konularda eleştiri içeren yazılar yayımlar, milletvekili adayı olur. Dönemin en değerli öykü kitabı, millî bir karakter olarak karşımıza çıkan Bay Ganyo tipiyle ilgilidir. Sanatçı, çeşitli gazete ve dergide bastırıldığı, bütünlüğü ana figürü tarafından sağlandığı öykülerini toplayarak 1985 yılında Bay Ganyo (Бай Ганьо) adıyla en iyi eserini yayımlar. Öykü mü roman mı olduğu konusunda tartışmaların günümüze kadar devam etmesi, birbirlerinden oldukça bağımsız öykülerin değerini azaltmaz, güncelliğini sürekli gündemde tutar. Kendisinin eserini öykü olarak değerlendirmesi, çoğu eleştirmen tarafından da bu şekilde kabul edilmesi, önemli bir husustur. Bulgar halkında tespit ettiği birçok aşağılık kompleksi, kötü alışkanlıklar gibi özellikleri güldürü, mizah ve hicivle ele alan Aleko Konstantinov, Bay Ganyo figürü ile halkın kalbine dokunur ve en sevilen yazarlar arasına girmeyi başarır. Sanatçı, bu öykü kitabıyla öncüsü sayılan İvan Vazov'un da dâhil olmak üzere 20. yüzyılın öykü yazarlarına rehberlik eder. Bay Ganyo dışında da kısa öyküleri vardır. Eserlerinde siyaset, toplum, gündelik yaşam gibi alanlara yönelişi, eleştirel bakış açısı, mizahî ve hicvî yaklaşımı öne çıkar.

20. Yüzyılın Başından İkinci Dünya Savaşına Kadar Bulgar Öyküsü

1940'lı yıllara kadar süren dönemde pek çok yazar kısa ve uzun öykü alanında eser verir. Aralarında burada özellikle anmamız gerekenler Georgi Stamatov (1869–1942), Elin Pelin – Dimitir Stoyanov (1877–1849), Yordan Yovkov (1880–1937), Georgi Rayçev (1882–1947), Konstantin Konstantinov (1890–1970), Çudomir – Dimitir Çorbacıyski (1890–1967), Svetoslav Minkov (1902–1966), Georgi Karaslavov (1904–1980) Emiliyan Stanev (1907–1979), Angel Karaliyçev (1902–1972), Orlin Vasilev (1904–1977), Pavel Vejnov (1914–1983) ve Kamen Kalçev'dir (1914–1988). Ayrıca Hristo Smirnenski (1898–1923) gibi şairlerin ve Dimitir Dimov gibi romancıların da öykü alanında başarılı örnekler verdiğini belirtmek gerek.

Elin Pelin ve Yordan Yovkov aynı dönemde yaşar, Bulgar öykü sanatının öncüleri olur, büyük bir rekabet içine girer ve bazen aralarında tartışmalar yaşanır. Bulgar kısa

öyküsünün en büyük ustalarından biri olan Elin Pelin yenilikçi arayışlar içine girer ve çağdaş anlamda kısa öykünün ilk örneklerini okuyucunun dikkatine sunar. Öykü sanatına pek çok özellik kazandırır, millî konulardan uzaklaşır ve sosyal konuları öne çıkarır. Özellikle Aleko Konstantinov'u takip ederek birçok öyküsünde güldürünün sunduğu imkânlardan da yararlanarak ciddi konulara değinir ve insan hayatının karmaşık veya birbirine zıt yönlerini başarıyla ortaya koyar.

On dört yaşında yazmaya başlayan, yirmi bir-yirmi iki yaşlarında üstün nitelikli öykü kaleme alan Elin Pelin, klasik örneklerinin en önemli bölümünü Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşından önce kaleme alır, farklı dergi ve gazetelerde bastırır ve 1904'ten itibaren eserlerini öykü, öykü derlemesi veya başka başlıklarla farklı yıllarda yayımlar. Elin Pelin'in güldürü ve mizahî yeteneği, anonim edebiyattan yararlanarak ortaya koyduğu Pijo ve Pendo (Пижо и Пендо, 1917) öykü antolojisinde öne çıkar. 1920'li ve 1930'lu yıllarda daha çok çocuklara ve gençlere yönelik öykü, sanatsal masal ve fıkralar kaleme alır. Üzerinde yıllarca çalıştığı, sanatının doruk noktasını oluşturan Manastır Asmasının Altında (Под манастирската лоза, 1936) kitabı, bir birine bağlı öyküler içerir. 1938 yılında yetişkinlere yönelik en iyi eserlerini seçerek Yaz Günü (Летен ден) ve Leylek Yuvaları (Щъркови гнезда) başlıklı kitaplarda yayımlar.

Klasik Bulgar kısa öyküsünün babası sayılan, çağdaş anlamdaki modeli oluşturan, "tatlı dilli" Elin Pelin'in Toprak (Земя, 1928) ve Gerak'giller (Гераците, 1943) gibi uzun öyküleri de vardır. Karakterlerin düşünceleri, iç dünyaları öykülerin odak noktasını oluşturan olaylar ışığında yansıtılır. Yazar, olağanüstü doğa tasvirleri sunar, sıradan hayattan alındığı hissi veren sosyal içerikli öykülerinde bile şiirselliğe çok geniş yer verir. Elin Pelin'in kısa ve öz anlatımında, sunmak istediği mesaja katkıda bulunmayan gereksiz veya fazla sözcük yoktur. Sanatçının birçok klasik öyküsü dilimize çevrilmiştir.

Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşına subay olarak katıldığından Yordan Yovkov'un bu dönemlere ait belgesel nitelikli çok sayıda öyküsü vardır. Yazdığı öykülerini düzenli olarak yayımlar. İki ciltlik ilk kitabını 1917-1918 yıllarında Öyküler (Разкази, I-II) adıyla bastırır. Ardından Son Sevinç (Последна радост, 1926 – Aynı kitap 1933'ten itibaren Tekerleklerin Türküsü (Песента на колелетата adıyla yayımlanır), Balkan Efsaneleri (Старопланински легенди, 1927), Kuzgun Hanında Geceler (Вечери в Антимовския хан,

1928), Kadın Kalbi (Женско сърце, 1935) ve Konuşabilselerdi (Ако можеха да говорят, 1936) öykü kitapları çıkar.

Yordan Yovkov'un özellikle Bulgar öykü sanatına çok değerli katkıları vardır. Yazar, Elin Pelin'den daha uzun süre bu alanda çalışır ve yoksul, zengin, sıradan, yüksek makamlarda bulunan, memur, eşkıya, cani, çeşitli milli kimliklere ve dinlere mensup, çocuk, genç, yaşlı, kadın, erkek gibi karakterleri betimler. Geçmiş, tarih, efsane ve halk türküleri Yordan Yovkov'un ilgi odağı olur, birçok eserinin konusunu oluşturur. Buna rağmen yazarın asıl üzerinde durduğu olaylar değil, onların insanın iç dünyasına ve davranışlarına olan farklı ve şaşırtıcı etkisidir. Yordan Yovkov'un birçok karakteri, bilgeliği ile okuyucuyu büyülemektedir. Yazar, her tipin iç dünyasında iyi, pozitif kıvılcımı bulmaya çalışır ve aydınlığı arar. İlahi adalete inanan sanatçı, suç ve günahlarından arındırılmış figürlerin dahi hak ettikleri cezayı çekmelerine engel olmaz. Derin insancılığı ve kahramanlara yönelik sempatisi sanatını zenginleştirir. Türkçe bilen, Türkler arasında yaşayan ve onlardan etkilenen sanatçının kısa öyküleri, 1960'lı yıllardan itibaren çevirmenlerimizin dikkatini çeker. Dilimize en çok çevrilmiş olan Bulgar yazar olduğunu not düşmeliyiz.

Komünist Dönem Bulgar Öyküsü (1945–1989)

Yazarlığa önceki dönemde başlayan Georgi Karaslavov, Emiliyan Stanev, Angel Karaliyçev ve başka öykü yazarları, bu dönemde de aktif olarak yazmaya devam etmektedirler. Bunun yanı sıra Bulgaristan'ın komünist döneminde adını duyuran Nikolay Haytov (1919–1977), Aleksandır Gerov (1919–1997), İvaylo Petrov (1923–2005), Genço Stoev (1925–2002), İvan Davidkov (1926–1990), Diko Fuçeciev (1928–2005), Yordan Radiçkov (1929–2004), Georgi Mişev (1935) Georgi Danailov (1936–2017), Stanislav Stratiev (1941–2000) gibi çok sayıda yazar öykü alanında eser verir.

Dönem edebiyatının en önemli özelliği diktatör rejiminin uyguladığı sansür altında yeterince serbest gelişememiş olmasıdır. Parti devleti, tüm sanatçılardan komünist sistemi öven eser vermesini bekler ve bu konuda baskı uygular. Hükümetler, yazarlardan komünist partisine, rejime taraf olmalarını ister. Dönemin çoğu yazarının öyküsünde işlenen konular tarihî olaylara dayanır ve siyasi yönelmelerin neticesinde politik propaganda ağır basar. Çoğu kalemin ideolojik görüşleri yazdıklarını fazlasıyla etkiler. Buna bağlı olarak, ele alınan

konular, estetik arayışlar ve ideolojik yaklaşım konusunda öykü yazarları arasında önemli farklılıklar gözlenir.

Zor şartlar altında özgün eser vermeye çalışan sanatçılar eski döneme ait konulara değinerek üstü kapalı da olsa eleştirel bakış açısını ortaya koyma yollarını arar. Totaliter sistemin sansüründen bir şekilde kaçabilen yazarların öykülerinde yer alan belirleyici özellikler arasında, sözlerin çokanlamlılığı, farklı söylemlerin birleşmesi, üslup katmanlarının çatışması ve groteskin yoğunluğu gösterilebilir. Sanatı ön planda tutarak Bulgar öykü sanatına önemli katkılarda bulunan, orijinal öykü örneklerini kaleme alan İvaylo Petrov, Yordan Radiçkov ve Georgi Mişev'den mutlaka söz etmek lazım.

Romanlarıyla büyük ün kazanan, devlet yayın evinde, süreli yayınlarda redaktörlük yapan, uzun öykü alanında da başarılı örnekler veren İvaylo Petrov, Küçük Kuruntular (Малки илюзии, 1963) adlı ikinci kitabıyla öykü sanatına önemli adımlar atmaktadır. Yeşil Şapka (Зелената шапка, 1965), Öğle Vakti Aşk (Любов по пладне, 1976) Sonbahar Öyküleri (Есенни разкази, 1978), Hayallerin Çiçekleri (Цветът на мечтите, 1989) adlı başlıca kısa öykü kitaplarının yazarıdır. Uzun öyküleri arasında Doğmadan Önce ve Sonrası (Преди да се родя и след това, 1968) önemli bir yere sahiptir. Yordan Yovkov'un geleneğini devam ettirdiği belirtilir. Bu görüş, yazarın öykülerinde dikkat çeken köy estetiğine, şiirselliğine, köy "üslubuna" dayandırılır. Uzmanların bu fikri, sadece bir ölçüde kabul edilebilir. İki sanatçı arasında daha büyük farklılıkların olduğu görülür. Zira İvaylo Petrov'un köy öykülerindeki şiirselliği, yakıcı duygu ve düşüncelere yenik düşer. Bazı kısa öykülerinde olduğu gibi Doğmadan Önce ve Sonrası adlı uzun öyküsünde Bulgar öykü geleneğine karşı çıkan yazar, düz yazının değişmez köy konusunu tartışmaya açar. Sanatçı taşra hayatını idealize etmekten vazgeçer, zeki ve komik bir yaklaşımla kendisiyle, yakınlarıyla, çocukluğuyla, geçmişiyle alay eder. Anlatımı oldukça renkli, özgün ve eski gelenekleri alaya alacak kadar yenilikçi ve cesurdur. Kendi memleketinden ve çocukluğundan yola çıkarak edebiyatta konu edilen köyün eski zamanlardaki güzelliğinin ve çekiciliğinin yalandan ibaret olduğu, eski törelerin, batıl inançların kölesi olan köylünün ise yoksulluktan hayvanlaştığı düşüncesini ortaya koyar. Taşra insanının eski hayatını tartışmaya açmak için hayal gücünü kullanmak yerine yaşanmışlıkları en kötü yanlarıyla yansıtmaya yönelir, yöresel diyalektine geniş yer verir. Uzun ve kısa öyküleri birçok dile çevrilen sanatçı, 1915 yılında Yordan Yovkov Edebiyat Ödülü'ne layık görülür.

Sözün ustası ve büyücüsü olan Yordan Radiçkov 1959 yılından başlayarak 2000 yılına kadar ardı ardına çok sayıda uzun ve kısa öykü yazıp kitaplaştırır. Birçok öyküsü, beyaz perdeye uyarlanır. Yazarın en önemli özelliği, geleneksel Bulgar öyküsüne geleneksel olmayan, yeni bir yönü kazandırması ve kendine has edebi kural ve normlar ortaya koyup yaygınlaştırmasıdır. Sıra dışı bir hayal gücüne sahip Yordan Radiçkov, tarzıyla sadece okuyucuları değil yazarın hayal oyunlarını takip etmekte zorlanan eleştirmenleri de şaşırtır. Tuhaf, zeki ve grotesk içeren şakaların önemli bir yer aldığı eserleriyle edebiyat bilimcilerinin bazılarını güldüren, diğerlerinin sabrını taşıran sanatçı, yaşadığı dönemde Batı dillerine en çok çevrilen Bulgar yazar olmuştur. Üzerinde durduğu gerçek dışı, tuhaf, garip, acayip hadise ve karakterlerin ele alındığı öyküleri, geleneksel öykü tarzıyla alay ettiği, alışagelmış kalıpları reddettiği izlenimini verir. Bu nedenle eleştirmenler ve edebiyat bilimcileri, Yordan Radiçkov'un sanatını doğru yorumlayabilmek ve çözümleyebilmek adına büyük çaba gösterir, fakat çok başarılı olamaz. O güne kadar görülmemiş, kalıpları kırarak oluşturduğu anlatım tarzı konusunda eleştiriler alır, her şeyle alay ettiği öne sürülerek suçlanır. Oysa yazarın amacı zıtlıkların dramatik buluşmasını tasvir ederek hayatın karmaşık, anlaşılmaz özelliğini vurgulamaktır. Trajik ve komik, ciddi ve güldürücü durumları benzeri olmayan bir ustalıkla sunar, köy karakterlerini ustalıkla betimler. Ne var ki, edebiyatın baskı altında tutulduğu totaliter Bulgaristan'da bu şekilde yazmak cesaret gerektirir. Elin Pelin'den bile köye daha yakın, köylüyü daha derinden tanıyan bir yazar olarak değerlendirilir. Öykülerinin mekânı doğduğu köy; etrafı, taşradır. Edebiyat bilimcileri arasında, Yordan Radiçkov'un geleneksel köy insanına, onun yaşam felsefesine ve duygusal dünyasına dair söylenebilecek her şeyi söylediği fikri yaygındır. İlki 1959'da çıkan çok sayıda öykü kitapları arasında Ters Gökyüzü (Обърнато небе, 1962), Korkunç Ruh Hâli (Свирепо настроение, 1965), Biz Serçeler (Ние врабчетата, 1968), Barut Alfabe Kitabı (Барутен буквар, 1969), Nasıl Yani (Как така, 1974), Deve (Верблюд, 1984), İnsanlar ve Saksğanlar (Хора и свраки, 1990) ve Küçük Kurbağa Hadiseleri'ni (Малки жабешки истории, 1994) sayabiliriz. Eserleri birçok uluslararası edebiyat ödülüne layık görülür, Bulgaristan tarafından iki kez Nobel Ödülü adayı gösterilir. 20.12.2019 tarihinden itibaren kısa öykü alanında Yordan Radiçkov Edebiyat Ödülü verilmektedir.

Roman, senaryo, uzun öykü alanında da başarılı eserler veren dönemin en güçlü kalemlerinden olan Georgi Mişev'in değerli kısa öykü kitapları arasında Osım Öyküleri

(Осъмски разкази, 1963), Çocuk (Хлапето, 1964), Adamitler (Адамити, 1966), Şık Adamlar. Sıradan Taşra Öyküleri (Добре облечени мъже. Прости провинциални разкази, 1967) ve Sonbahar Panayırı (Есенен панаир, 1970) dikkat çekmektedir. Yordan Radiçkov'dan farklı olarak Georgi Mişev toplumla daha ilgili, vatandaşların sorunlarına eğilen, dönemin gerçek olayları üzerine ışık tutan bir sanatçı izlenimini verir. Yazar konularını, sosyalist sistemini övmek için değil parti devletinin totaliter anlayışına bağlı sorunları ortaya koymak amacıyla seçer. Düşüncelerini açık bir biçimde dile getirmez, mecazın ve ironinin rengârenk zenginliğinden yararlanarak sunar. Fıkralar temelinde tasvir ettiği sıradan köylü veya memur karakterleri kurnaz, şüpheli, yöneticilere güvenmeyen veya onların karşısında ezildikleri için zayıf veya anormal kişilerdir. Kentleşme, toplumsal yabancılaşma ve insanın yalnızlığı, öykülerinin önemli konuları arasında yer alır. Mizah aracılığı ile insan topluluğunda bulunduğu zararlı ve mantığa ters düşen tipleri çok orijinal bir anlatımla, fikrini dayatmadan, sadece olan biteni ortaya koyan bir yazar olarak karşımıza çıkar.

Georgi Mişev'in topluma zarar veren karakterleri arasında, işini kaybetmekten korktuğu için gururunu kaybeden kadın öğretmenini (Насаме – Тек Başına), yaban tavşanları sayma fikrine kapılan bürokratı (Преброяване на дивите зайци – Yaban Tavşanlarını Saymak), anormal davranışlar içine giren kendini unutmuş yöneticiyi (Момиче за другаря Печев – Реçев Yoldaşa Uygun Kız), yetkilerini kötüye kullanan kooperatif başkanını (Златотърсачи – Altın Arayanlar) saymak mümkündür. Georgi Mişev'in en önemli ve özgün özelliği, öykülerini fıkra ve gazete yazılarına dayandırarak kurgulamasıdır. Birçok edebiyat ödülü alan yazar, 2013 yılında çocuklara ve gençlere yönelik yazdığı öyküleri için de Konstantin Konstantinov Çocuk Edebiyatı Ödülü'ne layık görülür.

1990'dan Günümüze Bulgar Öyküsü

Bu dönemin en önemli özelliği sanat üzerinde büyük etkisi olan baskı ve sansürün ortadan kalkmasıdır. Yeniliğe, farklılığa, özgünlüğe, totaliter dönemde yasak edebi eğilimlere ve tekniklere susamış Bulgar yazarlar dünyada yaygın postmodernizm gibi yeni akımlara duydukları ilgi dolayısıyla çeşitli anlatım tarzlarına yönelerek özgün, ilgi çekici örnekler verirler. Son dönemin öykü ustaları arasında Dimitır Koruciyev (1941), Vladimir Zarev (1947), Edvin Sugarev (1953), Zdravka Evtimova (1959), Silviya Çoleva (1959),

Deyan Enev (1960), Plamen Antov (1964), Alek Popov (1966), Georgi Gospodinov (1968), Kalin Terziyski (1970), Radoslav Paruřev (1975), Angel İgov (1981) vb. yazarları sayabiliriz.

Kısa öykü ve roman alanında eser veren, kendine özgü, benzeri nadir rastlanan bir tarz yaratan, öyküleri 2003 yılından itibaren 35'ten fazla ülkede yayımlanan Zdravka Evtimova'nın, Bulgaristan dışında en büyük üne sahip çağdaş öykü yazarlardan olduğunu belirtmek lazım. İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezundur, tercümanlıkla geçinir, Fransızca ve Almancadan da çeviri yapar. Bazı eserlerini İngilizce yazar ve yurtdışında yayımından sonra ülkesinde Bulgarca bastırır. 1985'te ilk öykü kitabı çıkar. 20. yüzyılın sonu ve özellikle 21. yüzyılın başında en iyi Bulgar öykü yazarları arasına girmeyi başarır. Yoksul, sıradan, taşranın en kötü mahallelerinde yaşayan insanların hayatı, manevi dünyaları Zdravka Evtimova'nın ilgi alanına girer. Ustalığı, sıradan şeylerden, günlük hadiselerden mükemmel öyküler yaratma gücünde saklıdır. Kadın figürleri doğal, canlı, zorluklara karşı dayanıklı veya ezilmiş, iyilik veya kurnazlık perileri şeklinde karşımıza çıkar. Onların hareketlerinde dinamizm ve kararlılık gözlenir. Derin hümanizm ve sempatiye dayanan Zdravka Evtimova'nın arzusu genel olarak karakterlerini kurtarmaktır. Yaşadıkları kötü şartlar ve karanlık dünyaları okuyucuyu derinden etkiler, haksızlıkların ve acıların bol olduğu ortamlarını hissetmesini sağlar. Sanatında öğreticiliğin yer aldığını not etmek lazım.

Öykü alanında çok sayıda ulusal ve uluslararası ödüle layık görülür. Yazarın Köstebek Kanı (Кръв от къртица, 2003) öyküsü ilk defa İngilizce Antioch Review dergisinde Blood adıyla yayımlanır. 2007'de aynı başlıkla ABD'de New Sudden Fiction, Short-Short Stories from America and Beyond adlı antolojiye dâhil edilir. Köstebek Kanı öyküsü, 1919 yılında Danimarka'da lise ders kitabında ve ABD'de 8. sınıf ders kitabında yer alır. Aynı zamanda Sıra Sende (Твоят ред е) kısa öyküsü Amerika'da, Vasil (Васил) ise İngiltere'de BBC'nin ödülüne layık görülür. Bazı öyküleri Bulgaristan'da da çeşitli edebiyat ödülleri kazanır.

Köşe yazarlığına günümüzde de devam eden gazeteci ve yazar Deyan Enev'in hayatı hiç kolay olmamıştır. Morgda gece nöbetçisi olmuş, boyacılık yapmış, askeri fabrikada pres operatörü olarak çalışmış, psikiyatride bakıcılık yapmış, marangozluk, reklam yazarlığı gibi işlerden geçimini sağlamıştır. Doğrudan yaşamın içinde bulunan yazar,

yıllarca olan bitenleri biriktirerek öykülerine taşır. Zor şartlar altında ayakta kalmaya ve hayal kurmaya çalışan karakterleri mutsuz ve son derece üzgündür. Anne ve babaların, sapık insanların kurbanı olan savunmasız çocuklar, psikolojik sorunlar yaşayan insanlar, çöpçüler, evsiz Romanlar, dilenciler, fahişeler, çocukları tarafından unutulmuş veya terk edilmiş yaşlılar ve hayal kırıklığına uğramış gençler kötü kaderleriyle ve çaresizliğiyle okuyucuyu derinden etkiler.

Deyan Enev bir-iki, hatta yarım sayfalık kısa öykü yazma ustalığına ulaşabilen az sayıda Bulgar yazar arasında önemli bir yer tutmaktadır. Detaylara istediği anlamları ustaca yükleyebilme düzeyine ulaşmış, büyük yetenek ve özel teknik gerektiren becerikliliğe erişmiş bir kalem olarak dikkat çeker. Sosyal ve siyasi şartlardan çok karakterlerin psikolojisi öykü yazarının ilgisini çeker. Bunun yanı sıra insan psikolojisini etkileyen sosyal şartları, kısa ve öz anlatımla sunar. Eserlerinde hiç güldürü yoktur ve sanatının şiirselliği büyük acının içinde gizlidir. Çok acımasız, yürek parçalayıcı durumlar içeren Emata'nın Hayatından Bir Günü (Един ден от живота на Емата) ve Cango (Джанго) başlıklı öykülerini örnek olarak verilebilir. Öykü alanında çok sayıda ulusal ve uluslararası ödülün sahibidir.

Buraya kadar kısaca sunduğumuz yeni Bulgar öyküsünün tarihçesi çok uzun geçmişe sahip değildir. Buna rağmen Bulgar öykü sanatı hızlı bir gelişme göstermiş ve dünyanın ilgisini çekecek kadar değerli örnekler vermiştir.

KAYNAKLAR

Geçev, Georgi, Неминуемое: Ускоренное развитие литературы, Художественная литература, Москва 1989.

<https://archive.is/4aHpx> 13. (04.2021).

<https://bntnews.bg/bg/a/razkaz-na-zdravka-evtimova-v-amerikanski-uchebnik> (15.05.2021)

<https://offnews.bg/kultura/nash-avtor-vleze-v-uchebnitcitate-v-dania-490241.html>
(15.05.2021).

Jeçev, Tonço, Въведение в изучаването на новата българска литература, “Абагар”, Велико Търново 1990.

Jeçev, Tonço, История и литература, Български писател, София 1982.

İgov, Svetlozar, История на българската литература 1878-1944, “Проф. Марин Дринов” София 1995.

Kirova, Milena, Българска литература от Освобождението до първата световна война. Част 1, Стилб, София 2016.

Kirova, Milena, “Нашата действителност – и светла, и тъмна”, Култура, бр. 40 (2744), 23.10.2007.

Likova, Rozaliya, Разказвачът в съвременната българска белетристика, Наука и изкуство, София 1978.

Georgi Mayorov, “Тълпийният човек – главен герой в разказите на Здравка Евтимова”, <<https://literaturesviat.com/?p=177144>> (28.04.2021).

Niçev, Boyan, Georgi Mişev, Антология на българския разказ, том първи, Български писател, София 1984.

Ranova, İskra, Вазов, Елин Пелин, Йовков. Майстори на разказа, Народна просвета, София 1988.

Petrov, Zdravko, Konstantinova, Elka, Очерци по история на българската литература след Девети септември 1944 година. Втора книга, БАН, София 1980.

Radoslavov, İvan, Българска литература 1880-1930, УИ “Св. Климент Охридски”, София 1992.

Ruseva, Violeta, Мистичният Йовков, Абагар, Велико Търново 1998.

Saparev, Ognyan, “Талантливият разказвач Деян Енев”, LiterNet, 27.05.2006, No 5 (78) <https://litenet.bg/publish17/o_saparev/d_enev.htm> (10.05.2021).

Sarandev, İvan, Българска литературна класика 1, Стилб, Ямбол 1993.

Todorova, Mariana, “Здравка Евтимова”, LiterNet, 10.04.2017, No 4 (209)
<<https://litenet.bg/publish31/mariana-todorova/zdravka-evtimova.htm>>
(29.03.2021).

Tsanev, Georgi, Речник на българската литература. Том 1, БАН, София 1977, 1978, 1982.

Tsanev, Georgi, Речник на българската литература. Том 2, БАН, София 1978.

Tsanev, Georgi, Речник на българската литература. Том 3, БАН, София 1982.

Tsanev, Georgi, Среци с миналото, Български писател, София 1977.

Vasilev, Mihail, Българският разказ, Наука и изкуство, София 1987.

Yanev, Simeon, Традиции и жанр: Поглед към еволюцията на българския разказ, Наука и изкуство, София 1975.

Zafer, Zeuner, Yeni bir Bakış Açısıyla İvan Vazov, HerDilde, Ankara 2009.

Zarev, Panteley, Панорама на българската литература. Том трети, Наука и изкуство, София 1971.

Zarev, Panteley, Панорама на българската литература. Том четвърти, Наука и изкуство, София 1971.